NADER BEKEKEN, oktober 2003
De Stichting Woord en Wereld

AFWACHTEN OF VERWACHTEN?

dr H.J.C.C.J. Wilschut

Het is goed om binnen het kader van deze rubriek ook over de grenzen van de Gereformeerde Kerken in Nederland te kijken. Al was het alleen al omdat ook daar de zaken in beweging zijn. Dit keer vraag ik uw aandacht voor de ontwikkelingen binnen de Gereformeerde Gemeenten. Met name voor de discussie over het 'aanbod der genade'. Dr. K. van der Zwaag schreef er een imponerend dik boek over onder de titel AFWACHTEN OF VERWACHTEN. DE TOE-EIGENING DES HEILS IN HISTORISCH EN THEOLOGISCH PERSPECTIEF (Heerenveen 2003). 'Een steen in de vijver van de Gereformeerde Gemeenten', kopte het ND op 23 augustus jl. Daar is iets van aan!

Wankel evenwicht
In 1931 spraken de Gereformeerde Gemeenten uit, dat het verbond onder de beheersing van de verkiezing staat. Dat wil zeggen: alleen de uitverkorenen horen werkelijk bij het verbond. De niet-uitverkorenen hebben alleen deel aan de bediening van het verbond. Alle gedoopten staan (slechts) in een uitwendige betrekking tot het genadeverbond. Alleen de uitverkorenen hebben echt deel aan Gods beloften. Tegelijk eist God krachtens de schepping van de gevallen mens zijn beeld terug. Die verantwoordelijkheid wordt nog groter door de ernstige aanbieding van Christus en de Verbondsweldaden in het Evangelie.

Deze constructie bleek een wankel evenwicht. Het bleek in de geschiedenis van de Gereformeerde Gemeenten. Na de tweede wereldoorlog barstte de discussie los rond de preken en publicaties van ds. R. Kok te Veenendaal. Kok praktiseerde een ruime nodigende beloftenprediking. Het kwam hem in 1950 op een schorsing te staan. Maar ook van de manier waarop dr. C. Steenblok het evenwicht verstoorde, was men in de Gereformeerde Gemeenten niet gediend. In 1953 kreeg Steenblok zijn ontslag als docent aan de Theologische School te Rotterdam wegens eenzijdigheid in zijn onderwijs. Dat was nog voorzichtig gezegd. Bij Steenblok bleef er geen aanbod van genade meer over. Alleen aan werkelijk verslagen zondaars is de belofte te prediken. Aan anderen doet God geen beloften.

Zo grensde men zich af naar twee kanten. Maar steeds weer gingen stemmen op voor een ruimere evangelieprediking. Vandaar dat de leeruitspraken van 1931 een- en andermaal bevestigd werden. Daarbij werd in 1986 het onderscheid ingevoerd tussen 'beloften van het evangelie' (voor iedere hoorder, het algemene aanbod) en de 'beloften van het verbond' (alleen voor uitverkoren bondelingen).

Ook in ons blad werd aandacht gegeven aan de publicaties van prof. dr. ir. J. Blaauwendraad. Deze claimde binnen de Gereformeerde Gemeenten ruimte voor de bijbels-reformatorische beloftenprediking. Het werd hem niet in dank afgenomen. Voor Blaauwendraad een reden om zich – jammer genoeg – te voegen bij de Nederlandse Hervormde Kerk. Mede naar aanleiding van de publicaties van Blaauwendraad poetsten de Gereformeerde Gemeenten de leeruitspaken van 1931 nog maar eens op. In opdracht van de generale synode 2001/2002 verscheen een verklarende weergave van deze leeruitspraken (LOUTER GENADE. OVER

VERBOND, BELOFTEN EN PREDIKING, uitgave van het Deputaatschap Vertegenwoordiging en Voorlichting van de Gereformeerde Gemeenten, 2002, tweede druk).

Toch blijft ook nu het evenwicht onder druk staan. Her en der worden in het land jongerenavonden gehouden, waarbij jongeren uit gereformeerde en oud-gereformeerde gemeentenkring zich laten voorlichten door predikanten, die een ruimere evangelieprediking voorstaan. Wilt u er meer over lezen, dan kunt u daarvoor terecht bij H.J. Hegger, VADER, IK KLAAG U AAN, Kok 2003). Helaas een wat onbesuisd boekwerk. Maar wel zinnig voor een vlotte oriëntatie.

Ik wil in dit verband ook de naam van ds. C. Harinck noemen, inmiddels emeritus-predikant van de Gereformeerde Gemeente te Terneuzen. Vorig jaar schreef hij een opmerkelijk boek: DE PREDIKING VAN HET EVANGELIE. HET AANBOD VAN GENADE, Houten 2002.[1] Ook Harinck zoekt een weg naar een werkelijke prediking van het evangelie. Ik vind zijn boek hierom zo opmerkelijk (en moedig!), omdat hij – bij alle kritiek die hij heeft – het opneemt voor ds. R. Kok. Jawel, Kok liet zich volgens Harinck dikwijls eenzijdig, ongenuanceerd en theologisch ongelukkig uit, toch: ‘Op alles terugziende, kunnen we toch niet zeggen dat ds. Kok een predikant was die de gereformeerde leer verliet’ (p. 260). Dat is wat wanneer een predikant van de Gereformeerde Gemeenten dat hardop zegt! Harinck ziet dan ook bij Steenblok veel meer dan alleen ‘eenzijdigheid’. Hier was wel degelijk sprake van een leergeschil. Jammer dat Harincks goede inzet mijns inziens bij voorbaat ontkracht wordt door het ook door hem gemaakte verschil tussen beloften van het evangelie en beloften van het verbond. Waarbij de beloften van het verbond het *belofte*-karakter verliezen: ze zijn geen toe-zegging meer, maar zijn voor-zegging geworden, voorspelling van wat zeker gebeuren gaat. Op deze manier probeert Harinck van zijn kant het wankel evenwicht te redden. Maar het verschil tussen beloften van het evangelie enerzijds en beloften van het verbond anderzijds blijft een onmogelijk onderscheid. Maak dat maar eens hard vanuit de Schrift. Bovendien is het nog maar de vraag of de leer van Steenblok en die van de Gereformeerde Gemeenten werkelijk zo veel verschillen. Na de studie van P.L. Rouwendal, HET AANBOD VAN GENADE. TWEE STUDIES, Apeldoorn 2002 aarzel ik, of hier niet eerder sprake is van een nuanceverschil dan van een werkelijk principieel leergeschil. Maar dat kan hier verder buiten beschouwing blijven.

Encyclopedie

En dan nu het dikke boek van K. van der Zwaag. Door W. van ’t Spijker als een encyclopedie getypeerd, waarin vrijwel alle onderwerpen die samenhangen met de persoonlijke verwerving van heilszekerheid behandeld worden (ND van 12 september 2003). Ik ga van het boek van Van der Zwaag hier geen brede bespreking geven. Ten eerste is de rubriek Kroniek daarvoor niet bedoeld. Ten tweede is het de bedoeling dat dr. A.N. Hendriks in ons blad een uitgebreide bespreking van het boek van Van der Zwaag hoopt te geven. Van mijn kant wil ik de uitgave van dit boek signaleren. Van der Zwaag legt gigantisch veel materiaal op tafel. Al wil je er omheen, je kunt het niet. Ben je het met dit gedocumenteerd betoog oneens, dan zul je eveneens met documentatie en argumentatie moeten komen. Ik hoop dat daarvoor binnen de Gereformeerde Gemeenten de ruimte zal zijn. Jammer dat voor het komend symposium te Rotterdam op 25 oktober as., door de uitgever georganiseerd rond dit boek, geen predikant uit de Gereformeerde Gemeenten bereid werd gevonden om als spreker op te treden. Ook de eerste reactie van ds. A. Moerkerken op het boek van Van der Zwaag is hier niet echt bemoedigend (zie ND van 24 september 2003). Laat men toch onder diepgaande zelfbeproeving het gesprek aangaan. Met een eerlijke confrontatie is ieder gebaat.

Graag signaleer ik deze ontwikkeling voor u als lezers van ons blad. Vaak staat de genoemde thematiek een eind bij ons vandaan, vrees ik. Ten onrechte. Het gaat om heel wezenlijke zaken in het leven met de Here. Thema's als het aanbod van de genade en de toe-eigening van het heil zijn voor elke gereformeerd christen van levensbelang!

[1] Van dit boek noem ik de verdere gegevens, omdat dit boek ontvangen werd van de uitgever. Het verscheen bij Uitgeverij/boekhandel Den Hertog te Houten; de prijs is € 17,50 (ISBN 9033116960).